DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 25 september 2008 *

I mål C-453/07,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Verwaltungsgericht Gießen (Tyskland) genom beslut av den 24 september 2007, som inkom till domstolen den 4 oktober 2007, i målet

**Hakan Er**

mot

**Wetteraukreis,**

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Rosas samt domarna U. Lõhmus, J.N. Cunha Rodrigues, A. Ó Caoimh och P. Lindh (referent),

* Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: P. Mengozzi,
justitiesekreterare: R. Grass,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Hakan Er, genom C. Momberger, Rechtsanwalt,

— Wetteraukreis, genom E. Meiß, i egenskap av ombud,

— Tysklands regering, genom M. Lumma och J. Möller, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom V. Kreuschitz och G. Rozet, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 7 första stycket andra strecksatsen i associeringsrådets beslut nr 1/80 av den 19 september 1980 om utveckling av associeringen (nedan kallat beslut nr 1/80). Associeringsrådet inrättades genom avtalet om upprättandet av en associering mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Turkiet, som undertecknades den 12 september 1963 i Ankara av Republiken Turkiet å ena sidan och medlemsstaterna i EEG och gemenskapen å andra sidan och som ingicks, godkändes och bekräftades för gemenskapens räkning genom rådets beslut 64/732/EEG av den 23 december 1963 (EGT 1964, 217, s. 3685).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Hakan Er, turkisk medborgare, och Wetteraukreis (området Wetterau), angående utvisning ur Tyskland.

### Tillämpliga bestämmelser

3 Artikel 6.1 i beslut nr 1/80 har följande lydelse:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i artikel 7 om familjemedlemmars rätt till anställning har en turkisk arbetstagare som tillhör den reguljära arbetsmarknaden i en medlemsstat

— rätt att efter ett års reguljär anställning i denna medlemsstat få sitt arbetstillstånd förnyat hos samma arbetsgivare om han har anställning,

— rätt att efter tre års reguljär anställning och med förbehåll för den företrädesrätt som tillkommer arbetstagare från gemenskapens medlemsstater, i denna medlemsstat inom samma yrke anta erbjudanden om anställning från valfri arbetsgivare som görs under normala förhållanden och som registrerats hos arbetsförmedlingen i denna medlemsstat,

— rätt att efter fyra års reguljär anställning i denna medlemsstat utöva valfri avlönad verksamhet.”

4 Artikel 7 i beslut nr 1/80 har följande lydelse:

”När en turkisk arbetstagare tillhör den reguljära arbetsmarknaden i en medlemsstat har dennes familjemedlemmar, under förutsättning att de har fått tillstånd att förena sig med honom,

— rätt att efter minst tre års laglig bosättning i den medlemsstaten, och med förbehåll för den företrädesrätt som tillkommer arbetstagare från gemenskapens medlemsstater, anta erbjudanden om anställning,

— rätt att efter minst fem års laglig bosättning i den medlemsstaten utöva valfri avlönad verksamhet.

Barn till turkiska arbetstagare som har genomgått en yrkesutbildning i värdstaten kan, oavsett hur länge de har varit bosatta i den medlemsstaten, anta erbjudanden om anställning i den medlemsstaten, på villkor att en av föräldrarna har varit reguljärt anställd i åtminstone tre år i sagda medlemsstat."

5 Artikel 14.1 i samma beslut har följande lydelse:

"Bestämmelserna i detta avsnitt är tillämpliga med undantag för begränsningar som grundas på hänsyn till allmän ordning, allmän säkerhet och folkhälsan."

**Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan**

6 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Hakan Er föddes i april 1984 i Turkiet. Två år senare, 1986, flyttade han till sin far i Berlin, som vid den tiden arbetade på den reguljära arbetsmarknaden i Förbundsrepubliken Tyskland. Hakan Er levde minst 5 år tillsammans med sin far på tyskt territorium. Fadern återvände sedan utan sin familj till Turkiet.

7 År 1998 ansökte Hakan Er för första gången om uppehållstillstånd, vilket han tilldelades för ett och ett halvt år. Detta dokument innehöll anteckningarna "mor med permanent uppehållstillstånd" och "fadern folkbokförd i Berlin".

8 Hakan Er slutade grundskolan år 2000, då han var 16 år, utan att ha erhållit något slutbetyg. Hans uppehållstillstånd förlängdes till den 21 mars 2002.

9 År 2002 ansökte Hakan Er om ett andra uppehållstillstånd som han beviljades fram till april 2003, vilket var den tidpunkt då hans mor inte längre svarade för hans uppehälle. Efter detta ansökte Hakan Er på nytt om förlängning av sitt uppehållstillstånd, vilket han erhöll för ett år trots de förändrade omständigheterna i hans situation, närmare bestämt att hans mor inte längre svarade för hans uppehälle och att han under fyra månader erhållit bistånd till sin försörjning. Den för området Wetterau behöriga utlänningsmyndigheten (nedan kallad utlänningsmyndigheten) uppmanade emellertid Hakan Er att påtagligt anstränga sig för att hitta ett arbete.

10 Hakan Er deltog i en kurs med syfte att förbättra sina möjligheter till yrkesmässig utbildning och integrering, men hoppade av på grund av bristande lämplighet. Han erhöll socialhjälp under en månad och anmälde sig som arbetssökande.

11 I september 2004 lämnade Hakan Er in en ny ansökan om förlängning.

12 I samband med bedömningen av denna ansökan förde utlänningsmyndigheten flera gånger samtal med Hakan Er. Denne påpekade att han sökte arbete, att han skulle erhålla ett arbete under förutsättning att han företedde ett utdrag ur belastningsregistret och att han skulle återkomma med information angående detta till utlänningsmyndigheten. Dessa utfästelser förblev verkningslösa och Hakan Er erhöll inte någon anställning. Han uppbar arbetslöshetsersättning under 18 månader.

13 Genom beslut av den 17 augusti 2005 avslog utlänningsmyndigheten den ansökan om förlängning som Hakan Er lämnat in i september 2004 och ålade honom att inom föreskriven frist lämna Förbundsrepubliken Tyskland, vid äventyr av utvisning till Turkiet.

14 Det följer av detta beslut att den person som inom ramen för artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 har erhållit uppehållstillstånd ska stå till arbetsmarknadens förfogande då begäran görs gällande och inom en överskådlig tid ha en verklig chans att erhålla ett arbete. Utlänningsmyndigheten ansåg därför att begränsningen av uppehållet för att söka arbete till sex månader i princip inte kunde ifrågasättas.

15 Hakan Er begärde den 9 september 2005 omprövning av detta beslut. Beslutet har ännu inte omprövats. Samtidigt lämnade han in en ansökan om interimistiska åtgärder till den hänskjutande domstolen som, genom beslut av den 4 december 2006, förklarade att begäran om omprövning medförde uppskov med verkställigheten.

16 I samband med det interimistiska förfarandet anförde Hakan Er att han ansträngde sig för att få arbete. Han företedde ett brev av den 20 december 2005 från yrkesutbildningsverket i Frankfurt, i vilket han inbjöds att under en månad delta i en anställningsfrämjande kurs. Hakan Er påbörjade kursen men avbröt den, eftersom den inte var lämplig för honom. Av utvärderingsrapporten avseende Hakan Ers kapacitet framgick att hans lämplighet var svag, att han hade väldigt dålig uthållighet och att han hade mycket svårt att hålla tiden. Det ansågs meningsfullt att omedelbart förmedla honom ett arbete och att ytterligare kvalificering saknade betydelse. Hakan Er ansågs snarare vara lämpad för enklare och repetitiva arbeten.

17 Hakan Er skickades därför till ett organ som förmedlar arbete vid flygplatser och som erbjöd honom att delta i en utbildning. På grund av hans positiva resultat under utbildningen, från början av februari 2006, skulle han tilldelas en anställning som bagagehanterare på Frankfurts flygplats.

18 Den hänskjutande domstolen har påpekat att Hakan Ers ansökningshandlingar emellertid inte vidarebefordrades till den tilltänkta arbetsgivaren, eftersom han inte lämnat in något utdrag ur belastningsregistret.

19 Hakan Er har inte, med undantag för en dagslång anställning, lämnat några uppgifter om huruvida han deltagit i någon annan anställningsfrämjande kurs eller utövat någon annan avlönad verksamhet.

20 Den hänskjutande domstolen har dessutom hänvisat till en anmärkning som den federala arbetsförmedlingen gjort den 18 augusti 2006 i samband med ett samtal med Hakan Er. Enligt denna anmärkning har Hakan Er inte ansträngt sig för att komma in på arbetsmarknaden. Han har problem med skulder och hans mor vill att han flyttar ut ur familjens bostad.

21 Efter det att det interimistiska förfarandet avslutats väckte Hakan Er den 22 januari 2007 talan vid den nationella domstolen. Han yrkade att utlänningsmyndigheten skulle förpliktas att förlänga hans uppehållstillstånd mot bakgrund av att han åtnjuter den rätt som föreskrivs i artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80, och detta oavsett om han arbetar eller söker arbete i Tyskland.

22 Det följer av beslutet om hänskjutande att Hakan Er för tillfället inte uppbär någon socialhjälp men att han, på grund av sin ovilja att arbeta, inte varaktigt kommer att kunna försörja sig på annat sätt än genom sociala förmåner.

23 Verwaltungsgericht Gießen beslutade mot denna bakgrund att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Förlorar en turkisk medborgare, som i egenskap av familjemedlem beviljats tillstånd att flytta till sin i Tyskland bosatte far som tillhört, i egenskap av turkisk arbetstagare, den reguljära arbetsmarknaden i Tyskland, den rättsställning som följer av artikel 7 första stycket andra strecksatsen i beslut nr 1/80, vilken han har erhållit genom att under fem år lagligen sammanbo med fadern, till följd av att han, sedan han hoppat av sin utbildning för mer än sju år sedan, inte vid något tillfälle – utöver en påstådd dagslång anställning – har haft något arbete, och dessutom avbrutit samtliga statliga

anställningsfrämjande åtgärder och inte heller på allvar har ansträngt sig för att erhålla ett arbete utan i stället omväxlande har levt på statlig socialhjälp, bidrag från sin i Tyskland bosatta mor, och på tillgångar av okänt ursprung?”

**Prövning av tolkningsfrågan**

24 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida en turkisk medborgare, som i en medlemsstat har rätt att utöva valfri avlönad verksamhet enligt artikel 7 första stycket andra strecksatsen i beslut nr 1/80, förlorar sin uppehållsrätt i den medlemsstaten och samtidigt rätten att utöva verksamhet, på grund av att han vid 23 års ålder inte har utövat någon avlönad verksamhet sedan slutet av sin skolgång, då han var 16 år, och visserligen deltagit i statliga anställningsfrämjande åtgärder utan att emellertid ha fullföljt dessa.

25 I syfte att besvara denna fråga erinrar domstolen om att artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 har direkt effekt i medlemsstaterna, vilket medför att turkiska medborgare som uppfyller de där föreskrivna villkoren direkt kan göra gällande de rättigheter som de tillerkänns i denna bestämmelse. Särskilt har de med stöd av andra strecksatsen rätt att utöva valfri avlönad verksamhet efter minst fem års laglig bosättning i värdmedlemsstaten (se dom av den 17 april 1997 i mål C-351/95, Kadiman, REG 1997, s. I-2133, punkterna 27 och 28, och av den 18 juli 2007 i mål C-325/05, Derin, REG 2007, s. I-6495, punkt 47).

26 De rättigheter som enligt denna bestämmelse tillerkänns en turkisk arbetstagares barn vad avser anställning i den berörda medlemsstaten förutsätter med nödvändighet – för att rätten att komma in på arbetsmarknaden och faktiskt utöva avlönad verksamhet inte ska förlora sin verkan – att den berörda personen har en motsvarande uppehållsrätt (se, bland annat, dom av den 11 november 2004 i mål C-467/02, Cetinkaya, REG 2004, s. I-10895, punkt 31, och domen i det ovannämnda målet Derin, punkt 47).

27 Domstolen har funnit att den ovillkorliga rätten att utöva verksamhet som den berörde fritt har valt skulle bli utan verkan om de behöriga nationella myndigheterna hade möjlighet att villkora eller på något sätt begränsa utövandet av de bestämda rättigheter som den migrerande turkiske medborgaren direkt åtnjuter genom beslut nr 1/80 (se dom av den 16 mars 2000 i mål C-329/97, Ergat, REG 2000, s. I-1487, punkt 41).

28 Av detta följer att medlemsstaterna inte längre har möjlighet att vidta sådana åtgärder avseende vistelsen som kan hindra utövandet av de rättigheter som genom beslut nr 1/80 uttryckligen har tillerkänts de personer som uppfyller villkoren i beslutet och på grund av detta redan är vederbörligen integrerade i värdmedlemsstaten (se domen i det ovannämnda målet Ergat, punkt 42).

29 Det är i synnerhet viktigt att en sådan person inte berövas sin uppehållsrätt just vid den tidpunkt då denne genom fritt tillträde till valfri anställning har möjlighet att knyta sig varaktigt till värdmedlemsstaten (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Ergat, punkt 43).

30 Domstolen har således konsekvent slagit fast att de rättigheter som enligt artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 tillerkänns familjemedlemmar till turkiska arbetstagare som uppfyller villkoren i denna bestämmelse endast får begränsas i två fall, nämligen om en turkisk invandrares närvaro i värdmedlemsstaten, på grund av dennes personliga uppförande, utgör en faktisk och allvarlig fara för den allmänna ordningen, den allmänna säkerheten eller folkhälsan i den mening som avses i artikel 14.1 i samma beslut, eller om han utan legitima skäl lämnar värdmedlemsstaten under avsevärd tid (se domarna i de ovannämnda målen Ergat, punkterna 45, 46 och 48, Cetinkaya, punkterna 36 och 38, Derin, punkt 54, dom av den 7 juli 2005 i mål C-373/03, Aydinli, REG 2005, s. I-6181, punkt 27, av den 16 februari 2006 i mål C-502/04, Torun, REG 2006, s. I-1563, punkt 21, och av den 4 oktober 2007 i mål C-349/06, Polat, REG 2007, s. I-8167, punkt 21).

31 Domstolen har härav dragit slutsatsen att den turkiske medborgare som har tillerkänts rättigheter med stöd av artikel 7 i beslut nr 1/80 inte kan förlora dessa på

grund av att han inte utövar en avlönad verksamhet till följd av att han dömts till ett fängelsestraff, inte ens om fängelsestraffet är på flera år och inte är villkorligt, eller på grund av att han inte vid något tillfälle har förvärvat rättigheter till anställning eller bosättning enligt artikel 6.1 i detta beslut. Domstolen har också funnit att de familjemedlemmar till turkiska arbetstagare som avses i artikel 7 i nämnda beslut, till skillnad från de turkiska arbetstagarna på vilka artikel 6.1 är tillämplig, innehar en ställning som är oberoende av huruvida de utövar en avlönad verksamhet (se domen i det ovannämnda målet Derin, punkt 56).

32 Den omständigheten att den berörde under flera år inte har stått till arbetsmarknadens förfogande utgör således inte hinder för densamme att med stöd av artikel 7 första stycket andra strecksatsen i beslut nr 1/80 göra anspråk på en uppehållsrätt i värdmedlemsstaten (se domen i det ovannämnda målet Polat, punkt 21).

33 Dessa överväganden gäller *a fortiori* en turkisk medborgare som Hakan Er, som inte har lämnat arbetsmarknaden. Den omständigheten, att han ännu vid 23 års ålder inte utövar någon avlönad verksamhet, utgör inte hinder mot att han beviljas uppehållsrätt.

34 En turkisk medborgare som i en medlemsstat har återförenats med sina föräldrar enligt bestämmelserna om familjeåterförening och som har levt tillsammans med dem sedan 2 års ålder, uppfyller nämligen villkoren i artikel 7 första stycket andra strecksatsen i beslut nr 1/80. Han förlorar inte sin uppehållsrätt trots att han vid 23 års ålder ännu inte har utövat någon avlönad verksamhet. Det är i stället viktigt att inte ta ifrån honom denna rätt utan vilken han inte skulle ha möjlighet att vare sig utöva en sådan verksamhet eller utnyttja den rätt som han har enligt denna bestämmelse, för att i större utsträckning kunna integrera sig i värdmedlemsstaten.

35 Frågan ska således besvaras enligt följande: En turkisk medborgare, vilken som barn har tillåtits resa in i en medlemsstat enligt bestämmelserna om familjeåterförening och som har förvärvat rätten att utöva valfri avlönad verksamhet enligt artikel 7 första stycket andra strecksatsen i beslut nr 1/80, förlorar inte den uppehållsrätt i denna stat som är en naturlig följd av nämnda rätt att utöva verksamhet, trots att han vid 23 års ålder inte har utövat någon avlönad verksamhet sedan slutet av sin

skolgång, då han var 16 år, och visserligen deltagit i statliga anställningsfrämjande åtgärder utan att emellertid ha fullföljt dessa.

**Rättegångskostnader**

36 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

**En turkisk medborgare, vilken som barn har tillåtits resa in i en medlemsstat enligt bestämmelserna om familjeåterförening och som har förvärvat rätten att utöva valfri avlönad verksamhet enligt artikel 7 första stycket andra strecksatsen i beslut nr 1/80 av den 19 september 1980 om utveckling av associeringen, antaget av det associeringsråd som inrättades genom avtalet om associering mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Turkiet, förlorar inte den uppehållsrätt i denna stat som är en naturlig följd av nämnda rätt att utöva verksamhet, trots att han vid 23 års ålder inte har utövat någon avlönad verksamhet sedan slutet av sin skolgång, då han var 16 år, och visserligen deltagit i statliga anställningsfrämjande åtgärder utan att emellertid ha fullföljt dessa.**

Underskrifter